

Niğde'de Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1926-1948) Republic Day Celebrations In Nigde (1926-1948)

Gülin ÖZTÜRK*
Niğde Üniversitesi

Özet

Milli bayramlar; halkın ortak değerler etrafında kenetlenmesini sağlayan müstesna günler olup, toplumsal yaşamın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. "29 Ekim" tarihinin Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde Cumhuriyet bayramı olarak kabul edilmesiyle birlikte bu bayram tüm yurttan ve dış temsilciliklerde törenlerle kutlanmaya başlamıştır. Kutlama törenleri halkın geniş katılımıyla büyük bir coşku ve sevinç içerisinde gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada; 1926 yılından 1948 yılına kadar ki süreçte Niğde 'de gerçekleştirilen Cumhuriyet bayramlarına ilişkin bayram öncesi hazırlıkları, kutlama programları ile halkın etkinlikleri ve törenlerin içeriğine dair ayrıntılı bilgiler sunmaya çalışılmıştır. Çalışmanın hazırlanmasında söz konusu tarihler arasında Niğde'de yayınlanan yerel gazetelerden, dergilerden, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde yer alan bayram yazışmalarından ve şahıslarla yapılan mülakatlardan yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Niğde, Bayram, Cumhuriyet Bayramı, Kutlamalar, Gazete.

Abstract

National holidays that are crucial part of social life, are exceptional days which provide people come together through common values. By the date "29th October" being as Republic Day, it is celebrated in the homeland and overseas agencies. Celebrations are done in an enthusiasm and pleasure together with the whole country.

In this study, detailed knowledge is presented dealing with the content of celebrations, celebration programs, activities of the community and preparations of Republic Day in the period from 1929 to 1948. At the material time, for preparation of this study, local newspapers in Nigde, journals, republic day writings in the Prime Minister Republic archives and interviews are utilized.

Keywords: Nigde, Republic Day, Celebration, Newspapers

Giriş

Bayramların tarihçesi, kutlama biçimleri ve tarihsel gelişimleri sosyal tarih açısından önemli bir konudur (Öztürkmen, 1996: 32). Bayramlar; toplumu

* Yrd. Doç. Dr., Niğde Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, (gulinozturk51@hotmail.com).

oluşturan bireylerin birlik ve beraberlik duygusunu yoğun olarak yaşadığı, ortak değerlerin yeni nesillere aktarılması bakımından da önemli rol oynayan günlerdir. Bu nedenle milletlerin tarihindeki önemli olaylar ve dönüm noktaları birçok ülke tarafından milli bayram olarak kabul edilip kutlanmıştır. Türklerde "milli bayram" fikri II. Meşrutiyet döneminden itibaren oluşmaya başlamıştır. Meşrutiyetin ilanının milli bir bayram olarak kutlanması düşüncesi ilk olarak Hüseyin Cahit Yalçın Bey tarafından gündeme getirilmiş ve Meclis-i Mebusan'ının 5 Temmuz 1325'te (18 Temmuz 1909) başlayan görüşmeleri 10 Temmuz 1325 (23 Temmuz 1909) tarihinde sonuçlanmış, bu tarihin (23 Temmuz 1909) her yıl "milli bayram" olarak kutlanması kabul edilmiştir (MMZC, C.5, D.1, (5 Temmuz 1909): 175; Çolak, 2011: 15-21; Salman, 2012: 26-27). Bundan başka Osmanlı Devleti'nin kuruluş günü (30 Aralık) "*İstiklal-i Osmanî*" 1913 yılından itibaren devlet erkânında katılımıyla kutlanmaya başlanmıştır (Şahingöz, 1999: 195). Yeni Türk Devletinin kurulmasını hazırlayan süreçte ise önemli olan hadiseler yeni kutlamalar ve tarihlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Türk Milleti, Mustafa Kemal Paşa'nın önderliğinde sıkıntıları göğüsleyerek Milli Mücadele'yi başarı ile sonuçlandırmış, ardından da millet egemenliğini tesis ederek, bu zorlu süreci cumhuriyet ile taçlandırmıştır. Bu rejiminin benimsenmesi Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Türk Halkı için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu bağlamda "29 Ekim'in Milli Bayram" olarak kutlanması düşüncesiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kararı ile Cumhuriyet'in 1924 yılında özel bir merasimle kutlanması için bir kararname yayınlanmıştır (Düstur, 1340: 666; Akbayrak, 1987: 37)¹. Hükümet tarafından bir kanun teklifi hazırlanmış, söz konusu bu teklif 8 Şubat 1925'te meclise sevk edilmiştir. Kanun teklifi Layiha Encümeni'nde incelenmiş, 29 Ekim'in milli bayram kabul edilip, yurt içinde ve dışındaki temsilciliklerde devlet adına düzenlenecek törenlerle kutlanmasının uygun olacağı kabul edilmiştir (BCA, Fon kodu:30..18.11 Yer No:12.62.13; BCA, Fon kodu:30..18.11 Yer No:12.75.6.;TBMM Zabıt Ceridesi, C. 18, Devre II, İçtima Senesi II: 164-165). Millî egemenliğe dayalı yeni rejimin yıl dönümlerinin yurttan ve diplomatik temsilciliklerde büyük coşku yaratacak biçimde kutlanması, yapılan inkılâpların kökleşmesi açısından önemli bir görev sayılmıştır (Aslan, 2011: 153).

Hazırlanan bu kanun teklifi 19 Nisan 1925'te mecliste görüşülmeye başlanmıştır. Yapılan görüşmeler sırasında Başvekil Ali Fethi (Okyar) söz alarak "*Cumhuriyetin ilanına müsadif 29 Teşrin-i Evvel gününün Milli Bayram addi hakkında Hariciye Vekâleti Celilesince tanzim edilen ve İcra Vekilleri Heyeti'nin 8. 2. 1341 tarihli içtimaında lede't tezekkür Meclis-i Ali'ye arzı takarrür eden layihayı kanuniye ve esbab-ı mucibe mazbatası leffen takdim kılınmıştır. İktizasının ifa ve neticesinin inbasına müsaade buyrulmasını rica eylerim*" diyerek kanun teklifinin önemini vurgulamıştır (TBMM Zabıt Ceridesi, C. 18, Devre II, İçtima Senesi II: 164). Aynı gün yapılan oylamada kanun kabul edilmiş ve Cumhuriyetin

¹Bu kararname doğrultusunda Niğde'de 22 Kasım 1924 tarihinde bayram kutlaması yapılmış ve bu kutlamaya ait bir resim mevcut olup ekte verilmiştir. Ancak Niğde'de yapılan bu kutlamaya ait bir yazılı bilgiye ulaşılamamıştır.

ilan tarihi olan "29 Ekim" günü 1925 yılından itibaren Cumhuriyet Bayramı olarak kutlanmasına karar verilmiştir.

Niğde' de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları

Türkiye'de Cumhuriyet Bayramı kutlamaları resmen 1925 yılında başlamıştır. Bütün Türkiye'de olduğu gibi Niğde'de de 1925 yılında Cumhuriyet Bayramı kutlamaları yapılmış ise de bu kutlamalara ait bir kayıt ve bilgiye ulaşılamamıştır. Bu yüzden çalışmamız 1926-1948 yılları arasını kapsamaktadır. Konunun tarihsel sınırları belirlenirken, Atatürk ve İnönü dönemlerinde Niğde'de yapılan bayram kutlamaları esas alınmıştır. Niğde, bu yıllar arasında Türkiye'de gerçekleştirilen inkılâp ve gelişmeleri yakından takip ederek destek olmuştur. Yapılan bu destekler bayram kutlamalarında coşkulu bir şekilde kendisini göstermektedir.

Niğde de tespit edebildiğimiz ilk Cumhuriyet Bayramı kutlamaları 29 Ekim 1926 Cuma günü Hükümet Konağı önünde sabah saat dokuz buçukta yapılmıştır. Tören; şube reisleri, Cumhuriyet Halk Fırkası ve Belediye Heyetleri, Ticaret, Sanayi ve Ziraat odaları temsilcileri, Türk Ocağı, Muallimler Birliği ve İdman Yurdu İdare Heyetlerinin vilayet makamında valiyi ziyaretleri ile başlamış, daha sonra vali ve beraberindekiler ziyaretçilere iade-i ziyarette bulunmuştur. Törenin tertip ve düzeni için vilayet baş komiseri Hilmi Bey görevlendirilmiş, kutlamanın başlamasından bir saat önce de öğrenciler ve jandarma takımı hazır bulunmuştur (Niğde Gazetesi, 27 Ekim 1926: 1).

Cumhuriyet'in ilanının bayram olarak kutlandığı bu güne gösterilen ilgi ve hassasiyetten dolayı Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa, Niğde Valisi Salih Cemal Bey'e kutlama telgrafı göndermiştir. Aynı şekilde Türk İnkılâbının bu mutlu gününün en iyi şekilde yaşatılmasından dolayı Niğde Valisi Salih Cemal Bey Cumhurbaşkanı'na gönderdiği telgrafı ile teşekkür etmiştir. Bayram sabahı Hükümet ve Belediye önünde toplanan halk, merasim saati yaklaştıkça tören alanını doldurmuştur. Saat dokuz buçuktan itibaren jandarma müfrezesiyle Niğde Ortaokulu, Paşakapı Kız İlkokulu ve Kız Numune Okulu öğrencileri merasimin yapılacağı alanda hazır bulunmuşlardır. Paşakapı Kız İlkokulu tarafından hazırlanan ve otomobil üzerinde ayakta duran bir kız öğrenci Cumhuriyeti temsil ederek merasim halkasının önünde yerini almıştır². Cumhuriyet Kızı'nı taşıyan otomobil bayraklar, yeşil dallar, tüller ve kordelalarla süslenmiştir. Cumhuriyet Kızı'nın göğsünü ve tacını süsleyen pırlantalı ve incili rozetlerin adeta göz kamaştırdığı gazete haberlerinde yer almaktadır. Merasime ortaokul talebeleri tarafından okunan Cumhuriyet marşıyla başlanmıştır. Daha sonra Kız Numune ile Paşakapı Kız İlkokulu öğrencilerinin, Niğde Gazetesi sahibi ve başyazarı avukat Cenap Şahabettin Bey³'in konuşmaları ile devam edilmiştir. Konuşmaları takiben resmigeçitle Hükümet konağı önündeki tören sona ermiştir. Bayram gecesi hükümet meydanıyla belediye önündeki zafer taklarına birçok fenerler asılmış,

² 1919 Niğde doğumlu Ulviye Başkan ile yapılan mülakatta kendisi Cumhuriyet kızı seçilerek Cumhuriyet bayramı kutlamalarında görev almış. (20 Temmuz 2014, saat:14:00)

³ Niğde Gazetesi ve Niğde de yapılan bayram kutlamalarında yapmış olduğu konuşmalarla önemli bir şahsiyet olan Cenab Şahabeddin Bey için bkz., (Topal, 2013: 801).

gecenin ilerleyen saatlerine kadar halk eğlenceye iştirak etmiş ve hep birlikte bayramı kutlamışlardır. Geliri İdman Yurdu'na bırakılmak üzere gündüz hanımlara, gece de erkeklere Türk Ocağı Muallimler Birliği ve İdman Yurdu heyetlerinin ortaklaşa hazırladığı bir müsamere düzenlenmiştir. Müsamerenin sonunda Jandarma Merkez Bölük Kumandanı ressamlarından Kasım Bey tarafından hazırlanan Gazi'nin kara kalem resimleri müzayedeyle satışa sunulmuştur (Niğde Gazetesi, Kasım 1926: 1).

1928 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamalarında Niğde de geleneksel kutlamanın dışında bayramdan bir gün evvel hükümet konağı önünde yaptırılan Gazi Mustafa Kemal'in büstü bir kız öğrenci tarafından kordelanın kesilmesi ile törenle açılmıştır. Niğde Halkı Türklüğün hayat ve istiklalini kurtarmış olan Gazi'nin büstü huzurunda minnet duygularını ifade etmiştir (Bilgi Gazetesi, 5 Kasım 1928: 2). 1930 yılı kutlamalarında ise Niğde milletvekillerinin Büyük Millet Meclisindeki törene iştirak etmeleri bayram kutlamalarına ayrı bir güzellik katmıştır (Bilgi Gazetesi, 27 Ekim 1930: 1). 1931-1932 yılı Cumhuriyet Bayram kutlamaları Niğde de diğer yıllarda yapılan program çerçevesinde gerçekleşmiştir (Resmi Niğde Gazetesi, 2 Kasım 1931: 1; Resmi Niğde Gazetesi, 31 Ekim 1932: 1-2).

1933 yılı Cumhuriyet Bayramının onuncu yıldönümü olması sebebi ile oldukça önemlidir. Cumhuriyetin ilanından itibaren siyasi, sosyal, ekonomik, iktisadi, eğitim ve kültür alanlarında yapılan inkılâplarla Cumhuriyetin kısa süre içerisinde aldığı mesafe ve bu başarının ülke ve bütün dünyaya duyurulması bu kutlamaların daha da anlamlı hale gelmesine katkı da bulunmuştur (Demirhan, 1999: 147-148). Bu kutlamalarla Cumhuriyetin getirdiği kazanımların halka benimsetilmesi anlamında daha sonraki kutlamalara örnek teşkil etmesi amaçlanmıştır. Bu sebeple her zaman yapılan bayram kutlamalarından farklı olarak kutlama etkinlikleri kapsamında 9 Haziran 1933 yılında "Cumhuriyetin ilanının Onuncu Yıldönümünü Kutlanması"na dair kanun teklifi Meclis'e sunulmuştur. Bu on iki maddelik kanun teklifinde kutlamalarda hükümetin ve halkın alacağı sorumluluklar belirlenmiştir (Sönmez, 2004: 90). 11 Haziran 1933 yılında yasalanan bu kanunla onuncu yıl dönümü kutlamalarının üç gün süreceği, resmi dairelerin bu süre içerisinde tatil olup diğer yerler hakkında hafta tatili kanununun uygulanacağı, kutlama işlerini yürütmek üzere merkezde Başvekâlete bağlı olan bir yüksek komisyon ve illerde yine bu işle meşgul olacak komite ve heyetlerin kurulacağı, bu komisyon, komite ve heyetlerin belediye bütçelerinden kutlama masrafları olarak ayrılan paradan hükümetçe uygun görülecek kadar harcama yapabilecekleri, kutlama işlerinde komisyon, heyet ve komitelerin haberleşmelerinin parasız olduğu, asker, polis, jandarma, öğrenciler ve izciler gibi Cumhuriyet bayramının onuncu yıl dönümü törenine iştirak edeceklerin nakliye vasıtalarının parasız olacağı, bu bayram günlerinde bütün telgraf, mektup ve kart ücretlerinin yarıya indirileceği, Cumhuriyetin ilk on yılı hatırası olarak bir madalya basıp isteyenlere satmaya ve gelir fazlasını inkılâplara hizmet edecek bir esere sermaye olarak ayırmaya Maarif Vekâletinin sorumlu olduğu ayrıca Kasım 1933 maaşı ile Ekim ayı ücretleri Ekim'in 28. günü ödenmesinin kararlaştırıldığı belirtilmiştir (Resmi Gazete, Kanun No.2305, Sayı.2437: 1; TBMM Zabıt Ceridesi, Devre IV, C. 16, İçtima Senesi II: 200-202). 18 Eylül 1933 tarih ve 148 sayılı

genelge ile vilayetlere Cumhuriyet bayramlarında kullanacakları talimatname gönderilmiştir. Talimatnamenin giriş bölümünde bayram kutlamasının halkla buluşmak açısından anlamı üzerinde durulmuştur (Çakan, 2004: 131).

Niğde de Cumhuriyetin ilanının onuncu yıl kutlamaları için yukarıda ifade edilen talimatname çerçevesinde resmi yetkililerin ve halkın katılımı ile günler öncesi hazırlıklara başlanmıştır. İlk olarak bayramda hep birlikte söylenecek olan "Cumhuriyet Marşı" Niğde halkevinde Pazar, Salı, Perşembe ve Cuma günleri öğleden sonra yapılan provalarla halka öğretilmiştir. Musiki komitesi başkanı Cafer Bey'in idaresinde öğretmenler de marşı öğrenmek için halkevinde toplanmışlardır. Halkevinin bütün komiteleri yaptıkları toplantılarla bayrama ait görev dağılımı yapmışlardır. Belediye de bayram hazırlıklarına katılmış, sokaklara asılacak fener, bayrak ve grafik siparişlerini vermiş, şehrin istasyon tarafına bakan kısmındaki evlerin kireçle badanalanması, maddi durumu olmayanların ise belediyeye başvurarak kireç almaları için muhtarlıklara talimat verilerek sokaklar temizlenmiştir (Resmi Niğde Gazetesi, 9 Ekim 1933: 1).

Cumhuriyetin onuncu yıldönümü etkinliklerinde önemli bir yer tutan tiyatro gösterilerinin en iyi şekilde hazırlanması için tiyatro eserlerinin yazımının teşvik edilip başarılı bulunanların seçimine büyük özen gösterilmiştir. Bu işte görevlendirilen Temsil Komitesi eldeki ulusal piyeslerin Cumhuriyet Bayramı'nda oynanması için tanınmış yazarların eserlerini toplayarak kutlamalar çerçevesinde sahneletmiştir. Kurtuluş Savaşı, Cumhuriyet ve İnkılâp konularını işleyen bu eserlerin bütün yurtda oynanmasının ulusal heyecanın artmasında etkili olacağı düşünülmüştür (Demirhan, 1999: 71-72). Bu nedenle de Niğde de Onuncu yıldönümü kutlamalarına hazırlık aşamasında halkevine on beşe yakın eser gelmiş bunlardan İstiklal, İnkılâp, Cumhuriyet Yolunda, Kahraman ve Köy Muallimi isimli piyesler seçilerek bayramda temsil edilip hazırlanmasına karar verilmiştir (Resmi Niğde Gazetesi, 9 Ekim 1933: 1). Bayram günü asker, öğrenci, şehre uzak veya yakın köylerden bayramı görmek ve kutlamak için halk Cumhuriyet meydanında sabah saat sekizde toplanmış, saat dokuz da İstiklal Marşının okunması ile tören başlamıştır. Onuncu yıl marşının coşku ile okunmasının hemen ardından halk kürsülerinde⁴ konuşmacılar "*Gazi ve Yarattığı İş*" başlığı ile on sene öncesi ile bugünün kıyaslamasını yaparak Cumhuriyetin önemini vurgulamışlardır. Geçit töreninin tamamlanmasından sonra kalabalık istasyon caddesinden stadyuma doğru yürüyerek burada stadyumun açılış töreni gerçekleştirilmiştir (Resmi Niğde Gazetesi, 6 Kasım 1933: 1-2).

Onuncu yıl bayram kutlamalarının ikinci günü Niğde de halk sabah saat dokuzda meydana toplanarak yapılan bayram konuşmalarını dinlemiş, hayır cemiyetleri, resmi ve gayri resmi kuruluşlara yardımlarda bulunmuştur. Yardım derneklerinden Hilal-i Ahmer Cemiyeti de onuncu yıl kutlamalarına atfen çalışmalar başlatmış, yoksul hastaları ziyaret ederek tedavi edip ilaç dağıtmıştır. Okullarda yapılan temsillerle Cumhuriyetin on yıllık serüveni canlandırılmaya

⁴ Halk Kürsüleri: Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümünü benzersiz bir şekilde kutlamak amacı ile öncelikle Ankara ve İstanbul gibi büyük illerdeki Cumhuriyet meydanlarında kurulmuş ve isteyen vatandaşların il komitelerine önceden bildirmek sureti ile Türk Cumhuriyeti'nin ve Türk inkılabının anlamı ve getirdikleri hakkında duygu ve düşüncelerini anlattıkları yerlerdir.(Demirhan, 1999: 79).

çalışılmıştır. Saat beşte bayram kutlamalarına katılan seksen kadar davetliye ziyafet verilmiş ve akşam da halkevinde günün anlam ve önemini anlatan "Mavi Yıldırım" adlı piyes sahneye konmuştur (Resmi Niğde Gazetesi, 13 Kasım 1933: 1). Bayramın son gününde bile ilk günün heyecanı devam etmiştir. Cumhuriyet meydanında toplanan halk Halkevine giderek burada köycülük şubesinin açılışına iştirak etmiştir. Saat onda şehre Bor'dan gelen büyük kalabalığı Niğde halkı heyecanla karşılamış, hep birlikte Cumhuriyet dönemi eserlerinden olan askeri kışanının açılışı gerçekleştirilmiştir. Saat ikide İstasyon Caddesine gidilerek Niğde için oldukça önemli olan Ulukışla-Niğde-Kayseri demiryolu hattının açılış törenine iştirak etmişlerdir. Akşam ise balo ve fener alayının yapılması ile Niğde de onuncu yıl bayram kutlamaları büyük sevinç ile tamamlanmıştır (Resmi Niğde Gazetesi, 20 Kasım 1933: 1-2).

Niğde'de yapılacak olan Cumhuriyetin on birinci yıl dönümü kutlamaları kararlaştırılan program çerçevesinde gerçekleştirilmiştir (Resmi Niğde Gazetesi, 29 Ekim 1934: 7). Bu kutlama da uçakların Niğde semalarında ilk kez görülmesi bayrama ayrı bir heyecan katmıştır (Resmi Niğde Gazetesi, 5 Kasım 1934: 1). 1934 yılı kutlamaları dönemin gazete ve dergilerinde haber olarak yer almıştır. Niğde Halkevi tarafından yayınlanan ve Eczacı Naim Osman Bey'in imtiyaz sahibi, Muallim Cevat Bey'in de yöneticisi olduğu Akpınar Mecmuasına daimi yazarlarından Hüseyin Avni Bey (Göktürk), Niğde de büyük bir coşku ile kutlanan Cumhuriyet Bayramı'nın anısına "*Bir Yaş Daha*" başlıklı yazı kaleme almıştır. Cumhuriyet ve Atatürk Türkiye'sinin Niğde'deki sesi olan dergideki yazısında bayram kutlamalarının Türk milletine kazanımlarını anlatmıştır. Cumhuriyetin verimli bir yoldan genç ve dinç bir geleceğe doğru hızla ilerlediğini, bu yolda büyük değişikliklerin yaşandığını, Türk ulusunun değişim yolunda ülküsü uğrunda başarması gereken şeyleri idrak ettiğini dile getirmiştir. Yazısını, Niğde özelinde tüm Türk milletine ithaf ettiğini belirterek tamamlamıştır (Akpınar, Ekim 1934: 1-2; Resmi Niğde Gazetesi, 5 Kasım 1934: 1-2). 1934 tarihli Resmi Niğde Gazetesi'nde Cumhuriyetin 11. Yıldönümü münasebetiyle "*Bugün Cumhuriyetin 11 Yıl dönümünü yaşıyor ve yaşatıyoruz. Binlerce şehit Türk oğlunun kanı pahasına elde ettiğimiz bu en yüce günümüz kutlu olsun...*" başlıklı yazıda Niğde'nin Cumhuriyet öncesi ve sonrasına ait fiziki, sosyal, ekonomik ve kültürel durum karşılaştırılarak bu süredeki Niğde'ye etkileri dile getirilmiştir (Resmi Niğde Gazetesi, 29 Ekim 1934: 1-2).

Niğde'de 1935 ve 1936 yılı bayram kutlamaları belirlenen program gereğince diğer yıllardaki kutlamalar örneğinde gerçekleşmiştir (Niğde Gazetesi, 4 Kasım 1935: 1-2; Niğde Gazetesi, 31 Ekim 1936: 1). 1936 yılı kutlamalarında halkevinde 2000 kişiye temsil verilmesi ve "Atıla" isimli piyesin sahneye konması bu yıl kutlamalarının farklılığını göstermektedir (Niğde Gazetesi, 31 Ekim 1936: 1).

Niğde'de Cumhuriyetin on dördüncü yıldönümü bayram kutlamalarında her yıldan farklı olarak Atatürk'ün çeşitli portrelerinin birçok binaya asılması ve spor yurdunun açılış töreninin gerçekleştirilmesi bu kutlamalara ayrı bir güzellik katmıştır (Niğde Gazetesi, 5 Kasım 1937: 1).

Cumhuriyetin on dördüncü yılının kutlanması çerçevesinde Seyfi Yalvaçer tarafından Akpınar Dergisi'nde "*Cumhurluk Bayramının 14. Kutlusu*" başlıklı

makale yer almıştır. Makalede Cumhuriyetin on dördüncü yılı etkinliklerine yer verildikten sonra Cumhuriyetin Türk ulusuna olan katkıları belirtilmiştir. On dört yıl içinde meydana gelen gelişmelerin tarihte hiçbir millete nasip olmadığı; kutlamaların görkemli bir şekilde gerçekleştirildiği ifade edilmiştir (Akpınar, Ekim 1937: 3-5; Niğde Gazetesi, 22 Ekim 1937: 1-2).

Niğde C.H.P İl Yönetim Kurulu başkanının C.H.P Genel Sekreterliği'ne gönderdiği yazıda on beşinci yıldönümü münasebetiyle Niğde de yapılacak kutlamalar için komitelerin seçilip çalışmalara başlanıldığı bildirilmiştir (BCA, Fon Kodu: 490.100, Kutu No:1147- Dosya No:25- Sıra No:1-15). Niğde'nin bayındırlık, ekonomi, ziraat, kültür ve imar durumunu on beş yıl içindeki gelişmeleri anlatan bir kitapçık hazırlanmıştır (Niğde Gazetesi, 16 Eylül 1938: 1). Bayram günü yapılan merasimin ardından bayramla ilgili konuşmalar yapılmış, konferanslar tertip edilmiştir (Niğde Gazetesi, 2 Kasım 1938: 1).

1939 yılı bayram kutlamalarında şehir bayraklarla donatılmış olup başvekilin konuşmaları halka radyo vasıtası ile dinletilmiştir (Koç, 2012: 81). Tertip komitesi tarafından talimatlara uygun bir şekilde bez üzerine yazılan veciz sözler cadde taklarına asılmış ve tören alanı süslenmiştir. Niğde bölgesi sporcuları arasında çeşitli spor müsabakaları tertip edilmiş, bu müsabakalar ile de bayram havası biraz daha renklendirilmeye çalışılmıştır (BCA, Fon Kodu: 490.100, Kutu No:1147- Dosya No:25- Sıra No:1-11,12; Niğde Gazetesi, 2 Kasım 1939: 1-2)⁵. Cumhuriyetin on altıncı yılı kutlamaları üzerine Fehmi Okan tarafından "*Cumhuriyetimizin 16. Yıldönümünü Kutlarken*" başlıklı yazı Akpınar dergisinde kaleme alınmıştır. Yazıda, Cumhuriyetin erdem ve faziletleri anlatılırken, geçmişin eksik ve yanlışlıklarının da ifade edilmesinden çekinilmemiştir (Akpınar, Ekim 1939: 1).

1940 yılı bayram kutlamaları için Niğde de birtakım çalışmalar önceden yapılmıştır. C.H.P Niğde Vilayet İdare Heyeti Başkanı'nın C.H.P Genel Sekreterliği'ne gönderdiği 30 Eylül 1940 tarihli yazıda oluşturulan kutlama komitesinin valinin başkanlığında toplanarak yapılması gereken hazırlıkları tespit ettiği belirtilmiştir. Atatürk büstüne çelenk konulmuş, sporcular arasında çeşitli yarışmalar düzenlenmiş ertesi akşam da Halkevi temsil şubesi "Çoban" isimli piyesi sahneye koymuştur (BCA, Fon Kodu: 490.100, Kutu No:1147- Dosya No:25- Sıra No:1-8).1941 ve 1942 yılı bayram kutlamaları ise hazırlanan tören programı çerçevesinde yapılmıştır (Niğde Gazetesi, 2 Kasım 1941: 1-2; BCA, Fon Kodu: 490.100, Kutu No:1147- Dosya No:25- Sıra No:1-7;1-5).

Yirminci yıl kutlamalarında (1943) Niğde de Cumhuriyet Meydanı'nın kuzeyine C.H.P ile Halkevi, güney kısmına da belediye tarafından çeşitli süslemelerle bezenmiş taklar kurulmuştur. İstasyon Caddesine Ticaret ve Sanayi Odası'nın Niğde esnafları adına kuracağı takın malzemeleri taşınmış, öğrenciler geçit resmi provası yapmışlardır. Belediye saat kulesinde ve kalede çok uzaktan görünecek şekilde ışıklandırma tertibatı yapmıştır. Başvekil Şükrü Saraçoğlu'nun saat birde bayram konuşması halkevi hoparlöründen halka dinletilmiş, saz ve bando ekibi konser vermiştir. Diğer kutlamalardan farklı olarak atlıların gösteriler

⁵ Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte Cumhuriyet Halk Fırkasının girişimi ve valilerin öncülüğünde başta Ankara olmak üzere bazı illerde Cumhuriyet Bayramı kutlamaları çerçevesinde resmi balolar düzenlenmiştir. (Duman, 1997: 46).

için Cumhuriyet Meydanı kumla kaplanmış olup yüz kişilik bir süvari grubu törende hünerlerini sergilemişlerdir. Bayram hazırlıkları Niğde pazarına denk geldiği için köylerden birçok insan şehre gelmiştir. Bayram sabahı saat onda halk meydana toplanmış, protokol yerini aldıktan sonra tören başlamıştır. Yirmi yılın kazanımlarını anlatan bir konuşmadan sonra geçit töreni icra edilmiştir. Demirci, marangoz, derici esnafının kendi hünerleriyle hazırladığı araba meslek gruplarının özgün çalışmalarının canlı bir örneğini ilk kez bu bayram kutlamasında oluşturmuştur (Niğde Gazetesi, 8 Kasım 1943: 1-2).

1944 ve 1945 yılı bayram kutlamalarında Niğde de diğer yıllarda farklı olan bir değişiklik göze çarpmamaktadır. 1946 yılı bayram kutlamalarında ise geleneksel kutlamalarla birlikte sporcular için istasyon civarındaki büyük çayırda futbol, voleybol müsabakaları tertip edilmiş; bayramın ertesi günü Bor ve Kemerhisar'a inceleme gezileri düzenlenmiştir (Niğde Gazetesi, 3 Kasım 1944:1-2; Niğde Gazetesi, 2 Kasım 1945:1-2; Niğde Gazetesi, 18 Ekim 1946:1-2).

Niğde'de 1947 yılı Cumhuriyet Bayramı ile Kurban Bayramı'nın aynı tarihe rastlaması sebebiyle halk iki bayramı birlikte kutlamanın neşesi içerisinde Cumhuriyet Meydanı'nda yerini almıştır. Daha sonra diğer bayramlarda olduğu gibi tören programı uygulanmıştır (Niğde Gazetesi, 31 Ekim 1947:1).

Çok partili döneme rastlayan Cumhuriyetin yirmi beşinci yıldönümü bayram kutlamalarına Niğde de C.H.P İl İdare Kurulu Başkanı Bedri Bilginer Bey, 27 Eylül 1948 tarihli idare kurulu toplantısında bayram hazırlıklarını yapmak üzere 13 kişiden oluşan bir komitenin oluşturulup hazırlıklara başlanıldığını C.H.P. Genel Sekreterliği'ne göndermiş olduğu yazıda belirtmiştir (BCA, Fon Kodu: 490.100, Kutu No:1147- Dosya No:25- Sıra No:1-4).

Bayram kutlamalarında ilk defa 28 Ekim günü saat birde Alaattin Tepesi'nden top atışıyla bayramın başladığı ilan edilmiştir. Bayram, tebrikler, çelenk koyma ve geçit resminin ardından kız ve erkek ortaokul izcilerinden oluşan bir ekip zeybek oyunu sergilemiş, akşam da görkemli bir fener alayı düzenlenmiştir (Niğde Gazetesi, 29 Ekim 1948:1-2).

Sonuç

Cumhuriyetin bayram olarak resmen kabul edilip ilan edilmesi ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin her köşesinde kutlanmaya başlanmıştır.

Niğde'de Cumhuriyet Bayramı kutlama hazırlıklarının valiliğin öncülüğünde oluşturulan bir düzenleme komitesince yapıldığı görülmektedir. Bu hazırlıklar günler öncesinden başlatılarak belirli bir program çerçevesinde uygulamaya konulmuştur. Halkın katılımıyla törenler gerçekleştirilmiştir. Törenlerde yapılan konuşmalar ve bu kutlamalara dair basında çıkan yazılarla Türk inkılabının yaşatılması ve bu inkılabın Türk Milletine sağladığı faydaların topluma daha iyi anlatılması amaçlanmıştır. Belediye ile esnafın kutlama hazırlıkları şehrin görünümünü canlandırmış ve bayrama ayrı bir güzellik katmıştır. Niğde Halkevi de bayram kutlamalarında tertip ettiği müsamereler, eğlenceler ve spor müsabakaları ile de aktif bir rol oynamıştır.

Coşkuyla gerçekleşen bayram kutlamalarında Niğde halkı çevre ilçe ve köylerden gelen hemşerileriyle birlik ve beraberliğin önemini bir kat daha vurgulamışlardır. Niğde’de Cumhuriyet döneminde kurulan çok sayıda müessesenin kutlamaların olduğu gün açılışlarının yapıldığı dikkat çekmektedir. Niğde için oldukça önemli olan şehirdeki ilk Gazi Mustafa Kemal büstü, askeri kıyışla, stadyum ile bağılı yolların açılması da bu etkinlikler kapsamındadır.

Kaynakça

I.Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

BCA, Fon kodu:30..18.11 Yer No:12.62.13

BCA, Fon kodu:30..18.11 Yer No:12.75.6.

BCA, Fon Kodu: 490.100, Kutu No:1147- Dosya No:25- Sıra No:1-4

BCA, Fon Kodu: 490.100, Kutu No:1147- Dosya No:25- Sıra No:1-5.

BCA, Fon Kodu: 490.100, Kutu No:1147- Dosya No:25- Sıra No:1-7.

BCA, Fon Kodu: 490.100, Kutu No:1147- Dosya No:25- Sıra No:1-8.

BCA, Fon Kodu: 490.100, Kutu No:1147- Dosya No:25- Sıra No:1-11,12.

BCA, Fon Kodu: 490.100, Kutu No:1147- Dosya No:25- Sıra No:1-15.

II. Resmi Yayınlar

Dustur, 3.Tertip, Cilt 5, 26 Teşrin-i Evvel 1340.

Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi, Cilt 5, Devre I.

TBMM Zabıt Ceridesi, Cilt 18, Devre II, İçtima Senesi II.

TBMM Zabıt Ceridesi, Cilt 16, Devre IV, İçtima Senesi II.

III. Süreli Yayınlar

Akpınar Dergisi, Ekim 1934.

Akpınar Dergisi, Ekim 1937.

Akpınar Dergisi, Ekim 1939.
Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi
Bilgi Gazetesi, 5 Kasım 1928.
Bilgi Gazetesi, 27 Ekim 1930.
Hakimiyet-i Milliye Gazetesi
Niğde Gazetesi, 27 Ekim 1926.
Niğde Gazetesi, Kasım 1926.
Resmi Niğde Gazetesi, 2 Kasım 1931.
Resmi Niğde Gazetesi, 31 Ekim 1932.
Resmi Niğde Gazetesi, 9 Ekim 1933.
Resmi Niğde Gazetesi, 6 Kasım 1933.
Resmi Niğde Gazetesi, 13 Kasım 1933.
Resmi Niğde Gazetesi, 20 Kasım 1933.
Resmi Niğde Gazetesi, 29 Ekim 1934.
Resmi Niğde Gazetesi, 5 Kasım 1934.
Niğde Gazetesi, 4 Kasım 1935.
Niğde Gazetesi, 31 Ekim 1936.
Niğde Gazetesi, 5 Kasım 1937.
Niğde Gazetesi, 22 Ekim 1937.
Niğde Gazetesi, 16 Eylül 1938.
Niğde Gazetesi, 2 Kasım 1938.
Niğde Gazetesi, 2 Kasım 1941.
Niğde Gazetesi, 8 Kasım 1943.
Niğde Gazetesi, 3 Kasım 1944.
Niğde Gazetesi, 2 Kasım 1945.
Niğde Gazetesi, 18 Ekim 1946.
Niğde Gazetesi, 31 Ekim 1947.
Niğde Gazetesi, 29 Ekim 1948.
Resmi Gazete

IV. Kitap ve Makaleler

- Akbayrak, H. (1987). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Milli Bayramlar. *Tarih ve Toplum*, Sayı 43, Temmuz, 31-38.
- Aslan, A. D. (2011). *Cumhuriyet'in Törensel Meşruiyeti:Ulus-Devlet İnşa Sürecinde Milli Bayramlar (1923-1938)*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Bolat, B. S. (2012). *Milli Bayram Olgusu ve Türkiye'de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1923-1960)*, Ankara.
- Çakan, I. (2004). *Konuşunuz,Konuşturunuz Tek Parti Döneminde Propagandanın Etkin Silahı:Söz*, İstanbul:Otopsi Yayınları.
- Çolak, F.(2013). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e 10 Temmuz Hürriyet Bayramı*, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Demirhan, N. (1997). Türkiye Cumhuriyeti'nin Onuncu Yıldönümü Kutlamaları. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 37, C. XIII (Mart), 141-150.
- Demirhan, N.(1999). *Cumhuriyetin Onuncu Yılı'nın Türk İnkılap Tarihinde Yeri ve Önemi*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.
- Duman, D. (1997). Cumhuriyet Baloları. *Toplumsal Tarih*, Sayı 37, Cilt 7, Ocak, İstanbul: 44-48.
- Koç ,N. (2012). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Radyo. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl 8, Sayı 15, Bahar, 69-103.
- Öztürkmen, A. (1996). Milli Bayramlar: Şekli ve Hatırası-I. *Toplumsal Tarih*, Sayı 28, Nisan, 29-35.
- Şahingöz, M.(1999). Osmanlı'dan Milli Mücadeleye İstiklal-i Osmani Günü Kutlamaları. *Osmanlı*, Cilt 1, Ankara, 194-201.
- Topal, N. (2013). Niğde Basın Tarihinden Bir Kesit (1924-1931). *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/5 Spring*, Ankara, 797-813.

V. Sözlü Tarih Görüşmeleri

1919 Niğde doğumlu Ulviye Başkan ile görüşme. (20 Temmuz 2014, saat:14:00)

Ek 1: Niğde Hükümet Konağı'ndan bir görünüş

Ek 2: Niğde Orta Mektep Önünde yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlaması

Ek 3: Niğde Hükümet Meydanında Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlaması (1933)

Ek 4: 29 Ekim 1933 Cumhuriyet Bayramı Kutlamasına Katılan Heyet (1933)

تقریر :
 مدیر مسئولی : اب الشهاب جمال
 آؤنه شرافلی :
 سنه لکی ۳۰۰ آئی آئی ۱۵۰ غروشدو
 امدانك عثمانيته سنوكوت قبول ايرلن
 هراج اعلاعات اجرته نا ايدر .
 چار شنه كوئري نشر اولونور ، خلك مئفك اولونور هر شيدن بئ ايدر
 جمهوريتي وهتلاق سياسي خلق غزه سيدو
 ۲۷ تشرين اول ۱۹۲۶
 صاحب و باش حمردی : اب الشهاب جمال .
 مطبعه و اداره خانه می
 نيكده : ايض اوجانی — دائرة نغرومه
 نشر ايرلن آتار اعاده اولونور
 باجه اوراق تحرير مديرای نامه كوندره ايدر
 تاريخ تأسيسی : ۱۳ ترمز ۳۴۰

تبريك
 نوركي قور تارانه ، نوركلای
 جه لته نوركلان شان استقلالتي شرفتي مينه منده صافه بايه و بوتونه
 نورك بئلكنك غرو رنجي نا ايداره قدر او قضا بايه بو بوك جمهوريت بارماضي نيكده محترم
 قارلر ينه قوطلولورق افتخار ايدر .

زاده سعيد ، دوقور عبدالرحمن ، نجار
 حاجي طارف ، عطاريوسف ، طاووكاچي خيرالدين
 قصاب دورمش آقا خندوسي مصطفي ،
 قوندوروجي حاجي حسن آفانك حاجي ،
 اككجي كوچك محمود ، آؤرمصونلي
 قاضي زاده راشد ، اككجي بووك محمود
 غفوروك كرهسي نجيح خانم ، اجزاجي
 فليم ، حاجي شريف افندي كرهسي حسيه
 خاتم راسم افندي كرهسي نديه خانم ،
 بركليدن راشد اوغلي احمد ، اسكي كوش
 جيوهجي اوغلي دهده آقا ، قصاب كرشينك
 حسن ، محاسب بن عبدالله ، صلاح الدين
 افندي زاده چودت قايغاك نيمان چاوش ،
 كوشكي رستم ، راتب افندي كرهسي
 ناچيه ، مئلك عاشق مصطفي ، غفوروك
 زاده يوسف ، بئيكاشي شاكرا آقا خندوسي
 حيد ، فرنگلي عئان افندي زاده خلوصي ،
 قاولاق شيلي حسن افندي خندوسي راجي
 نامه ولسي حسن افندي ، اككجي محمود
 اوغلي ابراهيم ، قاطرچي اوغلي عئان آقا
 خندوسي شوكت ، عئان آقا خندوسي مرتضي
 نامه ولسي ، عئان آقا خندوسي ابراهيم نامه
 ولسي ، عئان آقا كرهسي حنيفه نامه
 ولسي ، عئان آقا كرهسي زهران نامه ولسي ،
 عئان آقا كرهسي طرفه نامه ولسي ،
 قاطرچي محمد خندوسي سليمان ، رجب
 كرهسي حديجه ، ذرويش آقا زاده نائل ،
 راسخ افندي زوجي مونه ، قوندوروجي
 علي ، حاجي قدر آقازاده مقدمي ، دوقور
 حسين قاولاق شين حسن افندي بئلكر ،
 آقاز ماز قازين آبي برك ايرا سريه بئ
 تاسي ايلدين ، مذكوراللي بيك ايلدين تاسا

جمهوريتك اعلامي سنه دوريسنه مصادف

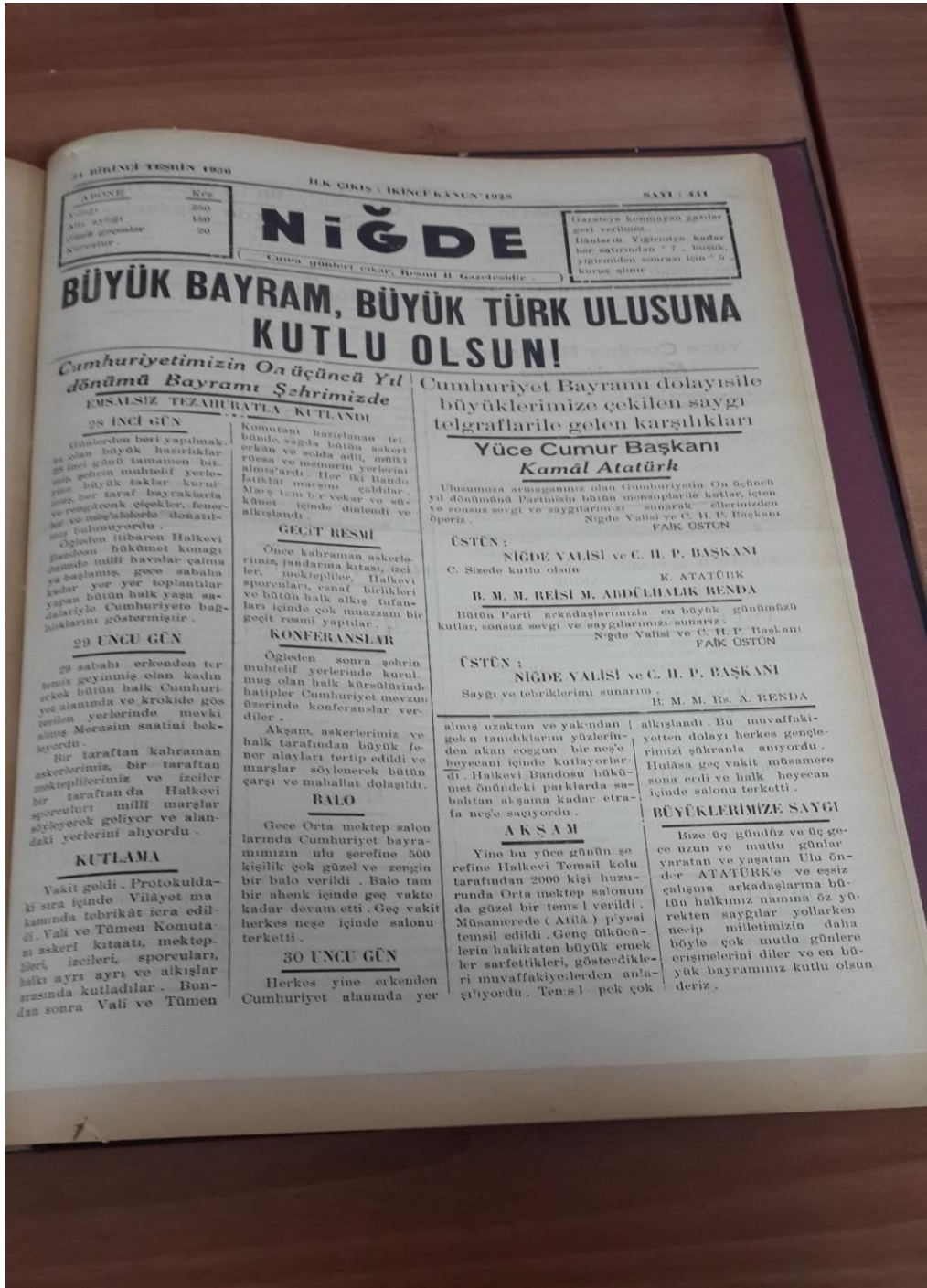
۲۹ تشرين اول ۱۹۲۶ چه كوني حكومت قونغانده بايله جيق مراسل
 بروغراميد

- ۱ — بومذ كورده ساعت قطونز : مقدمه مقام ولايتده زيرده حمرد رؤساي
 مأمورين ولايت و مأمورين آزه الله جميات و مؤسسات رسيه
 اعزازلنك تبريكاتي قبول ايديله چكدر .
 آ — بالموم دوامر و شفات رؤساي گومأمورين ساتره
 ب — جمهوريت خلق فرمسي هيت ادارسي .
 ج — بله هيتي ، مجلس عموي و اجمن ولايت اعزازي .
 د — مجارت و صنايع و زراعت اولملاي .
 ه — نورك اوجاني و مطبلر براي وادسان پوردي اداره هيتيري .
- ۲ — متحيران ملكت و اعالي همتيدان آروز بيوران ذوات
 ذوات موي ائبلك سرام تبريكه به منطاً و سربراري داخلده اشتراف كوي مطلوب
 و ملزوم اولونميدن و مخصوصده انتظاكن تايينه ولايت سر قويسري ، آمور ايديلدور .
- ۳ — مراسمك خناسي متعاب رؤساي مؤرين مقام ولايتده اجتماع ايدرك اولونور برمانه
 خلق فرقه سه بله و ائرمه منداخذ هسك شهبه سنه نورك اوجانده و سائر ايجاب ايدن
 برلره كويهورك اعادة زيارت و تبريكات ايديله چكدر .
- ۴ — مراسمه بئلايزدن برسامت اون زوال ساعت سكر چمده بالموم مكاتب طلبي
 و زاهدانه قلمسي ده داخل اولوبس خانه سكوت قونانك چله قوس اوكنده
 اجتماع ايديلرك جمهوريتك تاريخ اعلاعات مصادف بو شرفي كون نسيد ايديله چكدر .
 و پايله آبرجه بروغرام تنظي ايلدندور . و برسامده ترتيبات و انتظاكن تايينه
 ولايت سر قويسري مأمورور .
- ۵ — اشيو بروغرام دعوتيه مئفكده دور . مراسم تبريكده و ولسي ايجاب ايدن ذواته
 آبروجه دعوتيه كونديله چكدر .

۲۵ ل ۲۵ تشرين اول ۱۹۲۶

بنشاه سامع ولسي مقبده ولسي بايدين
 قاضي زاده راسم ، حافظ هزرت ، و فوقي
 افندي زاده ابراهيم ، حقي چاوش زاده
 علي كمال ، و ديورلن زاده اسمايل ، و محسن
 افندي زاده علي ، شاكرا آقازاده برهان الدين
 صاب حاجي محمد ، قاطرچي اوغلي حاجي ،
 مهاجر سليم شمس ، فرنگلي رحمت ،
 مهاجر شيندن ابراهيم مرسي ، كلباسكارلي
 زاده سالم ، احمد آقا زاده مصطفي چارش ،
 نجار حاجي جمال ، خطيب سيف الله ، علي
 افندي خندوسي تعصب محمد ، كرا — حاجي
 حاجي حسين ، حاجي عئان افندي

يكده چينتي و نجار باقه مي نشر قنانه مي
 نيكده مشكل چينتي و نجار باقه مي
 نورك آؤوم شركتلك نظامنامه داخليسي
 اجرا و كيلري هيتك ل ۱۶ حيزران
 ۱۹۲۶ تارنيلو ايجانده قبول و تصويب
 بيورلهرق نوركي جمهورتي رياست جيله تان
 تصديق بيوريلان نظامنامه مويچومد كور
 باقه ارباب مجارت و صنايع و باخسه زراعه
 اعون شرانفله قيسه و عدلهي اقراسانده
 بولونق آلات و ادوات زراعيه اليه ترتيبات و بايه
 و صنايعه خادم قنينتله كيريشك آوازي
 بايق آلات و ادوات زراعيه اعمال و تعمير
 ايجان او زراعه اعلالخانه ايجان اولان اشخاص
 و باش كزنده اقرانانده بولونق و باخود
 شركتجه بوكي قنينتله كيريشك قصب
 و مركز ولايته ملحق قزاده و چوچوسوروك
 ارانسه بوزيع و تقسيم و اسالسه سودتيه
 منافع زراعيه چالمنق قواعد مخصوصه
 تونينا الكتراتي تأسيساتي وجوده كتوروك
 و باقه ممدلاتي اجرا ائلمك و لدا ايجاب
 نوبه جنگلگاري ميدانه كتيرمك اوزره
 بكرمي رسنه منله نيكده ميموني مير آلاي
 غالب و نيكده ميموني بولوي مقي زاده
 خلداسمي ، خواجه زاده سامي ، عزت
 افندي زاده مقبده ، بطال آقا زاده بايدين
 و عئالدين افندي زاده مصطفي ، كنجايي
 حاجي امين ، حاجي ناچر زاده علي ، خواجه
 زاده فاني ، شاكرا آقا ، مقي زاده نوردي ،
 زاده آقازاده شاكرا ، حاجي مصطفي افندي
 زاده راسخ ، سراج زاده سيري ، قاطرچي
 زاده عئان ، كوچي زاده مصطفي ، مهاجر

Ek 6: Bayram Programı ve Kutlama Telgraflarına bir örnek